

VÝBĚROVÁ REŠERŠE

Z PEDAGOGICKÉ BIBLIOGRAFICKÉ DATABÁZE

Z ČESKÝCH ČASOPISŮ

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÉ
MUZEUM A KNIHOVNA
J. A. KOMENSKÉHO

ČERVEN

Případné dotazy ohledně přístupu k plným textům níže uvedených zdrojů prosím směřujte na studovna@npmk.cz.

1.

Astronomická soutěž Supernova umožňuje studentům proniknout do tajů astrofyziky / [The Supernova astronomy competition allows students to delve into the mysteries of astrophysics] / Jan Herzig — cze — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Rozhledy matematicko-fyzikální : časopis pro studující středních škol a zájemce o matematiku, fyziku a informatiku — ISSN 0035-9343 — Roč. 99, č. 3 (2024), s. 41-43.

Článek popisuje motivaci a realizaci projektu Supernova - vzdělávacího webu a astronomické soutěže pro žáky základních a středních škol. Autor projektu, který je zároveň autorem článku, vytvořil studijní materiály a soutěžní úlohy, které pokrývají oblasti nebeské mechaniky, fotometrie a sférické astronomie. Materiály jsou koncipovány tak, aby byly srozumitelné i pro žáky bez pokročilých znalostí matematiky. Cílem projektu je zvýšit zájem o astronomii a přírodní vědy obecně. Součástí článku je i ukázková úloha projektu s řešením.

základní škola ; střední škola ; astronomie ; projekt ; astrofyzika

<http://katalog.npmk.cz/documents/539590>

2.

Comenius medal for PhDr. Markéta Pánková in Naarden / [PhDr. Markéta Pánková obdržela v Nardenu medaili Komenského] / John Exalto — eng

In: Historia scholastica : mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělávání : international review for history of education — ISSN 1804-4913 — Ročník 10, číslo 1 (2024), strana 343-345.

Připomenuta je naardenská tradice oslavující již od roku 1892 výročí narození J. A. Komenského. V rámci této tradice byla v r. 2024 udělena Markétě Pánkové, dlouholeté ředitelce NPMK JAK, medaile Komenského. Medaile, udělovaná nadací Stichting Comenius Museum, je projevem uznání jednotlivcům, kteří se mimořádným způsobem zasloužili o šíření Komenského idejí. Shrnutí jsou zásluhy M. Pánkové na poli komeniologie.

komeniologie ; ocenění ; nadace ; historické hledisko ; tradice ; Pánková, Markéta, 1954- ; Stichting Comenius Museum ; Národní pedagogické muzeum a knihovna J.A. Komenského (Praha, Česko). ; Naarden (Nizozemsko) ; medaile ; 1892- ; 2024

<http://katalog.npmk.cz/documents/539661>

3.

Česká digitální matematická knihovna slouží 15 let veřejnosti = The Czech Digital Mathematics Library has been serving the public for 15 years / Jiří Rákosník — cze — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Pokroky matematiky, fyziky a astronomie — ISSN 0032-2423 — Ročník 69, číslo 4 (2024), strana 230-242.

Česká digitální matematická knihovna <https://dml.cz/>

Článek je věnován projektu Česká digitální matematická knihovna. Popisuje počátky publikování matematické literatury v tištěných - především zahraničních - periodikách v chronologickém přehledu od roku 1665 do současnosti a popisuje vznik České digitální matematické knihovny v roce 2010, která je inspirována zahraničními projekty. Princip fungování knihovny je detailně popsán.

matematika ; periodikum ; historické hledisko ; digitální knihovny ; 2010 ; 1665-

<http://katalog.npmk.cz/documents/539626>

4.

Deutungskämpfe um das Schulfach Wirtschaft : eine historische Diskursanalyse zur Pädagogisierung gesellschaftlicher Problemlagen / [Interpretací spory o školní předmět ekonomika : historická diskurzivní analýza k pedagogizaci společenských problémů] / Maximilian Husny — ger — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Historia scholastica : mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělávání : international review for history of education — ISSN 1804-4913 — Ročník 10, číslo 2 (2024), strana 131-151.

Příspěvek se věnuje fenoménu pedagogizace (proces, při němž je řešení sociálních problémů delegováno na školské systémy) u příležitosti zavedení nového školního předmětu "Ekonomika - profesní a studijní orientace" do středoškolské výuky v Bádensku-Württembersku v r. 2016. Předcházela mu, od konce 20. století, rozsáhlá mediální diskuse o roli ekonomických znalostí ve školách, jejímiž aktéry byli jak politici, tak odborná pedagogická komunita i pracovníci nadací. Příspěvek zkoumá a analyzuje jejich pohledy na posílení ekonomického vzdělávání ve školském systému Německa.

ekonomika ; školství ; historické hledisko ; ekonomické vzdělávání ; diskuse ; vyučovací předmět ; střední škola ; politika ; pedagog ; nadace ; Bádensko-Württembersko (Německo) ; 2016

<http://katalog.npmk.cz/documents/539749>

5.

Education and vulnerability : on the historiographical analysis of the German educational discourse on punishment in the "short" 19th century / [Výchova a zranitelnost : k historiografické analýze německého výchovného diskurzu o trestání v "krátkém" 19. století] / Carsten Heinze — eng — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Historia scholastica : mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělávání : international review for history of education — ISSN 1804-4913 — Ročník 10, číslo 2 (2024), strana 107-130.

Cílem příspěvku je snaha o teoretické a metodologické ukotvení historiografie výchovného trestání v 19. století. Vychází z teze, že výchovné trestání je třeba chápat jako zneužívání dětské zranitelnosti. Jako důvod trestání dětí se uváděla jejich náprava v rámci výchovného procesu, avšak rozmanité formy trestů měly ve skutečnosti za cíl zlomit dětskou vůli a dětské chování podřídít platným společenským normám. Pedagogicko-vědní diskurz přitom i dlouho ve 20. století problematiku násilí jako formu výchovy estetizoval a diskurzivně zakrýval. Autor se věnuje interpretacím historického vývoje v oblasti výchovných trestů a napětí mezi tzv. černou pedagogikou a "humanizací" výchovných trestů.

trest ; výchovné působení ; vůle ; historický výzkum ; norma ; chování ; dítě ; pedagogické vědy ; historiografie ; vztah učitel-žák ; totalita ; zranitelnost ; 19. století

<http://katalog.npmk.cz/documents/539686>

6.

Kurikulárne ukotvenie predmetu občianska náuka a výchova v období prvej Československej republiky (1918-1938) = Curricular background of the subject civics education in the period of the first Czechoslovak Republic (1918-1938) / Marek Bubeník — slo — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Historia scholastica : mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělávání : international review for history of education — ISSN 1804-4913 — Ročník 10, číslo 1 (2024), strana 195-238.

Autor představuje vývoj předmětu občanská výchova v období první Československé republiky. Všímá si počátečních diskusí ohledně předmětu až po jeho definitivní podobu v roce 1933. Autorův zájem se zaměřuje i na související archivní dokumenty a monografie, které poskytují informace o legislativě i realitě školství ve sledovaném období. Při zkoumání učebních osnov pro obecné a měšťanské školy je pozornost soustředěna na postavení předmětu občanská výchova ve struktuře celého školního kurikula, na jeho cíle, hodinovou dotaci, organizaci výuky, pokyny pro učitele, závazný obsah a ideologickou platformu. Tato kritéria umožňují porovnávat i porozumět proměnám v jednotlivých verzích kurikula.

občanská výchova ; vyučovací předmět ; historický výzkum ; kurikulum ; legislativa ; cíl výuky ; rozvrh hodin ; organizace výuky ; učební osnovy ; obsah výuky ; ideologie ; obecná škola (historický typ školy) ; měšťanská škola ; Československo ; 1918-1938

<http://katalog.npmk.cz/documents/539002>

7.

Latinčina ako predmet diskusie v rámci reformy strednej školy v 1. ČSR : význam klasického vzdelania = Latin as a subject of discussion within the reform of secondary schools in the First Czechoslovak Republic : the importance of classical education / Annamária Adamčíková — slo — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Historia scholastica : mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělávání : international review for history of education — ISSN 1804-4913 — Ročník 10, číslo 2 (2024), strana 227-261.

Příspěvek je věnován vyučovacímu předmětu latina na středních školách v meziválečném Československu. Diskuse kolem výuky latiny patřily k nejkontroverznějším v kontextu reformy středního školství. Bylo upozorňováno na její "nepraktičnost" a na to, že by její místo měly obsadit živé jazyky. Ozývaly se i hlasy, že výuka latiny v nižších ročnících není přiměřená věku žáků a že by měla být vyučována až v ročnících vyšších. Zastánci výuky klasických jazyků poukazovali na skutečnost, že prostřednictvím latiny se žáci seznamují s antikou, s idejemi demokracie a občanství i s estetickými a etickými hodnotami, které je budou formovat jakožto občany československého státu. V příspěvku jsou uvedeny počty vyučovacích hodin latiny navržené meziválečnou školskou reformou ČSR.

latina ; střední škola ; školská reforma ; historické hledisko ; starověk ; vyučovací předmět ; humanitní vzdělání ; demokracie ; občanství ; estetika ; etika ; vyučovací hodina ; moderní jazyky ; Československo ; meziválečné školství ; praktické vzdělání ; 1918-1939

<http://katalog.npmk.cz/documents/539791>

8.

"Mały Przegląd" against culture of war : Korczak's (Goldszmit's) pacifism and its cultural background / ["Mały Przegląd" proti válečné kultuře : Korczakův (Goldszmitův) pacifismus a jeho kulturní pozadí] / Marta Rakoczy — eng — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Historia scholastica : mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělávání : international review for history of education — ISSN 1804-4913 — Ročník 10, číslo 1 (2024), strana 307-324.

Autorka analyzuje časopis Mały Przegląd, jenž byl vydáván v meziválečném Polsku. Vycházel jako příloha novin Nasz Przegląd v letech 1926 až 1939 a původně byl určen dětem a mládeži z prostředí polsko-židovské inteligence, postupem času se okruh jeho čtenářů i autorů rozšiřoval. Založení časopisu bylo iniciováno Januszem Korczakem (Henrykem Goldszmitem), jehož výchovná koncepce i pacifismus se v obsahu periodika odrážely. Autorka vyzdvihuje protiválečné zaměření časopisu a jeho roli v posilování polsko-židovské kulturní identity. Upozorňuje i na státní cenzuru, s níž se časopis, s měnící se politickou situací, musel potýkat.

periodikum ; literatura pro děti a mládež ; válka ; kulturní identita ; výchovné působení ; cenzura ; Korczak, Janusz, 1878-1942 ; Polsko ; pacifistická výchova ; Poláci ; Židé ; 1926-1939

<http://katalog.npmk.cz/documents/539630>

9.

Některá využití harmonického průměru ve výuce fyziky a ve finančnictví a ekonomii / [Some uses of the harmonic mean in teaching physics and in finance and economics] / Jan Fiala, Marika Hruběšová, Tomáš Roskovec — cze — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Rozhledy matematicko-fyzikální : časopis pro studující středních škol a zájemce o matematiku, fyziku a informatiku — ISSN 0035-9343 — Roč. 99, č. 4 (2024), s. 16-27.

Článek prezentuje praktické aplikace harmonického průměru ve fyzice, finančnictví a ekonomii. Autoři definují harmonický průměr a jeho varianty, poté demonstrují jeho využití v různých oblastech. Ve fyzice jsou to výpočty průměrné rychlosti, hustoty směsí a slitin, času výroby strojů a paralelních elektrických obvodů. V ekonomické části článek ukazuje použití při stanovování průměrných cen zboží, analýze akciových portfolií a měnových kurzů.

fyzika ; bankovnínictví ; ekonomie ; obsah výuky ; průměr

<http://katalog.npmk.cz/documents/539593>

10.

Nobelova cena za zásadní objevy a inovace v oblasti umělých neuronových sítí : od biologické inspirace k moderní umělé inteligenci = Nobel Prize for foundational discoveries and innovations in artificial neural networks : from biological inspiration to modern artificial intelligence / Zdeněk Buk — cze — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Pokroky matematiky, fyziky a astronomie — ISSN 0032-2423 — Ročník 69, číslo 4 (2024), strana 193-219.

Článek přibližuje problematiku neuronových sítí a umělé inteligence. V této oblasti byla v roce 2024 udělena Nobelova cena za fyziku Geoffreyovi Hintonovi a Johnu Hopfieldovi za objevy a inovace, které umožnily strojové učení s umělými neuronovými sítěmi. Článek obsahuje historický vývoj výzkumu neuronových sítí a umělé inteligence od roku 1940 do současnosti a popisuje princip fungování neuronových sítí.

fyzika ; fyzikální vědy ; ocenění ; výzkum ; objev ; historické hledisko ; umělá inteligence ; Hinton, Geoffrey E., 1947- ; Hopfield, John, 1933- ; Nobelova cena ; 2024 ; 1940-

<http://katalog.npmk.cz/documents/539625>

11.

Odborné školstvo a technické vzdelávanie dievčat na Slovensku v rokoch 1918-1945 : optikou štúdia dievčat na priemyselných školách = Vocational education and technical training of girls in Slovakia from 1918 to 1945 : through the study of girls in industrial schools / Mária Ďurkovská, Lucia Heldáková — slo — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Historia scholastica : mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělávání : international review for history of education — ISSN 1804-4913 — Ročník 10, číslo 1 (2024), strana 239-257.

Příspěvek se zaměřuje na vzdělávání dívek na slovenských technických školách v letech 1918 až 1945. Blíže je sledováno studium na středních průmyslových školách v Košicích, Banské Štiavnici a Bratislavě, jelikož tyto školy existovaly po celé sledované období. Autorky vycházely z údajů školních výročních zpráv, statistických ročenek, archivních materiálů, dobových zpráv a odborné literatury vztahující se k tématu. Uvedeny jsou počty dívek na školách daného typu v jednotlivých historických obdobích a vysvětleny jsou společensko-politické okolnosti ovlivňující technické vzdělávání dívek.

vzdělávání žen ; technické vzdělání ; historický výzkum ; střední průmyslová škola ; výroční zpráva ; statistická data ; odborná literatura ; společnost ; politika ; Slovensko ; 1918-1945

<http://katalog.npmk.cz/documents/539578>

12.

Sovietization in Poland and its impact on education and pedagogy / [Sovětizace v Polsku a její dopad na vzdělávání a pedagogiku] / Janina Kostkiewicz — eng — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Historia scholastica : mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělávání : international review for history of education — ISSN 1804-4913 — Ročník 10, číslo 2 (2024), strana 203-226.

Autorka nejprve vysvětluje pojem "sovětizace" a identifikuje jeho kořeny, dále pak se zabývá vlivem sovětizace na polské vzdělávací prostředí. Přibližuje dvě politicky odlišné fáze sovětizace v Polsku: 1) slabý vliv sovětizace v období polské nezávislosti (1918/20-1939), 2) vnucená, agresivní sovětizace v období socialismu (1945-1989). Autorka sleduje, jak se ve vzdělávání a pedagogice ujímala marxistická tvrzení spojená s materialismem a militantním ateismem. Všímá si i obnovy akademického statusu oboru pedagogika v Polsku počátkem 90. let 20. století.

politika ; socialismus ; marxismus ; ideologie ; historický výzkum ; vzdělávání ; pedagogika ; materialismus ; ateismus ; Polsko ; sovětizace ; 1918-1989

<http://katalog.npmk.cz/documents/539790>

13.

Subjectivation through structural coupling : the emergence of school laggards and deficient pupils / [Subjektivace prostřednictvím strukturální vazby : jev zaostávání a mentální nedostatečnosti žáků] / Daniel Töpper, Fanny Isensee — eng — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Historia scholastica : mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělávání : international review for history of education — ISSN 1804-4913 — Ročník 10, číslo 1 (2024), strana 123-155.

Autoři se věnují pojmům i praxi v inkluzi a exkluzi zaostávajících žáků a žáků s mentálním omezením, přičemž vycházejí z konceptu strukturální vazby (Niklas Luhmann). Na základě dvou případových studií realizovaných na základě údajů z počátku 20. století (USA) a z konce 19. století (Německo), jejichž tématem je zaostávání a mentální nedostatečnost žáků, je ukázáno, jak lze pomocí strukturální vazby postihnout spojitosti mezi různými procesy v rámci sociálních systémů. Poukázáno je na roli školské administrativy a jejích návrhů a opatření pro změny v zařazování žáků do tříd a v jejich postupu do dalšího ročníku. Pozornost je věnována terminologii a jazykovým rejstříkům, pomocí nichž je daný problém postihován, dále jevům medicínským, kulturním i morálním.

mentálně postižený ; zaostávající žák ; koncepce ; školská správa ; terminologie ; odborný jazyk ; případová studie ; historické hledisko ; historický výzkum ; Luhmann, Niklas, 1927-1998 ; Spojené státy americké ; Německo ; sociální systém ; 19.-20. století

<http://katalog.npmk.cz/documents/539629>

14.

Učenci rudolfínské Prahy = Scholars of Rudolphine Prague / Martina Bečvářová, Jindřich Bečvář — cze — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Pokroky matematiky, fyziky a astronomie — ISSN 0032-2423 — Ročník 69, číslo 1 (2024), strana 38-58.

Článek popisuje Prahu v době vlády Rudolfa II. a věnuje se vybraným osobnostem té doby, které působily na císařském dvoře - Martinu Bacháčkovi, Tadeášovi Hájkovi z Hájku, Tychovi Brahemu, Johannesu Keplerovi, Davidu Gansovi a Joostovi Bürgimu. Každý z těchto vědců je představen prostřednictvím životopisu. Závěr článku je věnovaný popisu závěru rudolfínské éry.

historické hledisko ; dějiny vědy ; dějiny ; biografie ; vědec ; Rudolf II. Habsburský, římskoněmecký císař, 1552-1612 ; Bacháček z Nauměřic, Martin, 1539-1612 ; Hájek z Hájku, Tadeáš, 1525-1600 ; Brahe, Tycho, 1546-1601 ; Kepler, Johannes, 1571-1630 ; Gans, David ben Šlomo, 1541-1613 ; Bürgi, Jost, 1552-1632 ; Praha (Česko : oblast) ; 16. století

<http://katalog.npmk.cz/documents/539617>

15.

Vzdělávání jako podnikání : role soukromých škol v procesu institucionalizace komerčního školství v Čechách do roku 1918 = Education as a business : the role of private schools in the institutionalization of commercial education in Bohemia up to 1918 / Petr Kadlec — cze — Obsahuje bibliografické odkazy

In: Historia scholastica : mezinárodní časopis pro dějiny výchovy a vzdělávání : international review for history of education — ISSN 1804-4913 — Ročník 10, číslo 2 (2024), strana 291-311.

Autor se věnuje roli soukromých škol v procesu institucionalizace komerčního vzdělávání v Rakousku-Uhersku, blíže pak v českých zemích zhruba od poloviny 19. století do roku 1918. Představuje vzdělávací úrovně těchto škol, jejich organizaci, místa působení a učební programy. Seznamuje s vyučovacím jazykem (čeština, němčina) na soukromých komerčních školách, kvalitou výuky i počtem žáků, kteří je navštěvovali.

soukromá škola ; vyučovací jazyk ; vzdělávání ; historické hledisko ; stupeň vzdělání ; školní vzdělávací program ; kvalita vyučování ; počet žáků ; České království ; Rakousko-Uhersko ; 1850-1918

<http://katalog.npmk.cz/documents/539804>